

Н. Б. Захарова
Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського
м. Київ

**ВИСТАВОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ
УКРАЇНИ імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
(ДО 80-РІЧЧЯ НАН УКРАЇНИ)**

Вісім десятиріч Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського виконує культурно-інформаційну функцію в Україні, виступає як осередок духовного відродження нації, сприяє поширенню і зміцненню прогресивних ідеалів у суспільстві.

Соціально-політичні зміни в житті держави стали тими об'єктивними причинами, під впливом яких суттєво змінився зміст цієї роботи. З'явилася потреба детального вивчення бібліотечних фондів у системі засобів реалізації культурно-інформаційної функції Національної бібліотеки. З деталі інтер'єра книжкова виставка стала повноправним членом загальної системи форм і методів пропаганди наукових знань, засобом оперативного інформування.

Про актуальність та різноманітність книжкових виставок свідчать розділи тематичного плану:

1. Україна вчора, сьогодні, завтра.
 - 1.1. Громадське життя країни – історичні аспекти.
 - 1.2. Світова співдружність.
 - 1.3. Економіка.
 - 1.4. Людина і навколишнє середовище.
2. Наука, культура, освіта.
 - 2.1. Проблеми і тенденції розвитку науки.
 - 2.2. Культура і освіта.
3. Знаменні та пам'ятні дати.
 - 3.1. Річниці, ювілеї знаменних подій.
 - 3.2. Персоналії.
4. Бібліотечна справа.

Протягом ювілейного для Бібліотеки року її підрозділами було організовано 133 книжкових виставки. При формуванні їхньої тематики за основу було взяте поглиблене розкриття історичного і сучасного етапів державотворення в Україні, визначення її ролі та місця в світовій співдружності, показ розвитку вітчизняної науки, економіки, національної культури.

Серед пріоритетних напрямів діяльності Культурно-просвітницького центру Бібліотеки було святкування 80-річного ювілею Національної Академії наук та Національної бібліотеки України. Слід зазначити, що Бібліотека відзначила ці дати серією спеціальних лекцій з історії НАНУ та НБУВ, урочистим засіданням Вченої ради, де з доповідями виступили провідні вчені Бібліотеки, зокрема, О.С. Онищенко, Л.А. Дубровіна, В.Ю. Омельчук, а також науковою конференцією. До цієї дати були підготовлені дві комплексні виставки, урочисто відкриті в травні та листопаді. Виставку, приурочену до Дня науки, відвідали Президент України Л.Д. Кучма, Президент НАН України акад. Б.Є. Патон, віце-прем'єр з питань гуманітарної політики акад. В.А. Смолій та інші представники Уряду і НАН України. Найбільшу зацікавленість викликала комплексна виставка, присвячена історії НАН України. На цю виставку були відібрані найцікавіші видання з історії Академії, які репрезентують її у різних аспектах.

Так, перший пласт літератури – публікації офіційних матеріалів з історії і основних організаційних принципів діяльності Академії в різні історичні періоди, які мають історико-джерелознавче значення для сучасного історика науки (від опублікованих звідомлень Академії у 20-і роки і Статуту АН УСРР, затвердженого РНК УСРР 21 лютого 1936 р., до сучасних документів: Звітів НАН України у різні роки; Положення про Відділення наук Академії наук України (К., 1993) і останнього Статуту НАН України тощо). Важливе місце має тритомне видання “Історія Академії наук України” (Документи і матеріали за 1918–1933 рр.), підготовлене Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського й Інститутом української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України в 1993–1998 рр. (продовжено у 2 та 3 тт. як “Історія Національної Академії наук України”. – Н.З.)

Другим важливим розділом експозиції виставки були загальноісторичні праці, датовані, починаючи від перших років до року ювілейного, наприклад, “Всеукраїнська Академія наук на службі соціалістичного будівництва” (К., 1933); Ладивір І.І. “Вклад учених АН УРСР у перемогу над фашистською Німеччиною” (К., 1979); “Академия наук Украинской ССР. 1982 г.” (К., 1983); “История Академии наук Украинской ССР” (К., 1979); “Історія Академії наук України: 1918-1993” (К., 1994) тощо. Цікавим, на наш погляд, є і Путівник – перше видання на Україні довідкового характеру – “Видатні вчені Національної Академії наук Украї-

ни. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського. 1918–1998”, який сприяє залученню до наукового обігу нового джерельного матеріалу і охоплює історичний період від часу заснування Національної Академії наук до її сьогодення. Книгу, яка репрезентує цілеспрямовану збирацьку діяльність Бібліотеки у цьому напрямі за 80 років, підготували співробітники двох Інститутів НБУВ – Інституту рукопису та Інституту архівознавства.

Були також представлені видання, присвячені долі Академії в 20–30-х роках., зокрема: Храмов Ю., Руда С., Павленко Ю., Кучмаренко В. “Рання історія Академії наук України” (К., 1993); Онопрієнко В.І. “Репресована наука України” (К., 1990); Кістерська Л.Д., Матвеева Л.В., “Загублені президенти (з історії Академії наук України)” (К., 1991); Полонська–Василенко Н.Д. “Українська Академія наук: Нарис історії” (К., 1993); Кольцов А.В. “Развитие Академии наук как высшего научного учреждения СССР. 1926 –1932” (Л., 1982).

Третій важливий напрям виставки – висвітлення розвитку фундаментальної академічної науки й наукових галузей знань, історії академічних інституцій. Серед представлених книжок: Санцевич А.В., Комаренко Н.В. “Развитие исторической науки в АН УССР в 1936–1986 гг.” (К., 1986); “Очерки по истории математики и физики на Украине: Сб. науч. тр.” (К., 1978); Турченко Я.И. “Основные пути развития общей, неорганической и физической химии на Украине (XIX – первая половина XX ст.).” (К., 1957); “Развитие биологии на Украине” (в 3-х томах) (К., 1985) тощо.

Другою за ступенем важливості та змістом експозиції у ювілейному році стала виставка до 80-ліття Національної бібліотеки України. Ця виставка була підготовлена із залученням підрозділів, що зберігають історико-культурну спадщину та колекційні фонди, зокрема Інституту рукопису, Інституту української книги та ін. Важливе місце займали архівні документи та фотоальбоми з історії Бібліотеки, видання самої Бібліотеки. На виставці була вперше представлена щойно видана монографія Л.А. Дубровіної та О.С. Онищенко “Історія Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. 1918–1941” (К., 1998), що висвітлила найменш відомі сторінки історії НБУВ.

Найціннішою частиною виставки став розділ “Бібліотека Президента України”. Концепція видавничої серії “Бібліотеки” була розроблена в 1998 р. спільними зусиллями ряду провідних учених НБУВ і передбачала широку програму публікації духовних джерел з історії та культури України. До складу “Бібліотеки Президента України” увійшли найкращі історичні пам’ятки української духовної культури з українського літописання, філософської думки, історії церкви в Україні, україн-

ської мови, політично-правової культури, історичної думки, літературні твори, твори музичної культури, українського мистецтва, педагогічної, етнографічної та фольклорної спадщини.

Кожний том розрахований на загальний обсяг 45–50 друк. аркушів, присвячений історичній пам'ятці, окремому твору, науковій і творчій спадщині окремої людини та колективу і сформований за тематичним принципом.

Відкриває серію “Бібліотека Президента України” видатна рукописна пам'ятка української мови, історії та мистецтва, яка здійснює зв'язок минулого та сучасного в історії України і пов'язана із здобуттям незалежності України та присягою Президентів України, – Пересопницьке євангеліє (1556–1561). Найбільшу зацікавленість викликали представлені раритети з фондів Бібліотеки. Серед них: “Апостол” (Львів, 1574); Гізель Інокентій. “Синопис” (К., 1680); “Анфологійон” (К., 1619); “Ізборник Святослава 1073 р.” (М., 1983); “Київська псалтир 1397 р.” (М., 1978); “Києво-Печерський патерик”. Поч. XIII ст. (К., 1930); “Твори Лаврентія Зизанія” (К., 1980; К., 1964), рукописні оригінали Дмитра Туптала (Ростовського); “Щоденники Якова Марковича” (1696–1770); Філософські твори Григорія Сковороди; “Супрасльський ірмолой 1596–1601 рр.”; “Український хронограф 2-ї редакції” (“Хроніка Леонтія Боболинського”); “Кройника” Феодосія Сафоновича, картографічні матеріали, зокрема, атлас України XVIII ст. тощо.

Різноманітна палітра політичної ситуації знайшла відображення у відкритій напередодні виборів до Верховної Ради виставці “Вибори в Україні”, День Конституції нашої держави був відзначений книжковою виставкою “Права людини в Україні”, День незалежності – виставкою “Місцеве самоврядування в Україні”.

Розділом про Ольвію започатковано нову серію книжкових виставок – “Пам'ятні та історичні міста України”, а серія “Історичні регіони України” поповнилась виставкою про мальовничу Чернігівщину. До Дня охорони навколишнього середовища експонувалась виставка “Екологія міста: проблеми та вирішення”. Значним подіям у культурному житті країни були присвячені виставки “Національному технічному університету України “КП” – 100”, “Кіностудії імені Олександра Довженка – 70”, “Товариству “Просвіта” – 130”.

Пріоритетною залишається наукова тематика. Серед виставок цього спрямування – “Захист інформації в комп'ютерних системах”, “З історії української граматики”, “З історії наукових ідей: голографії – 50”. Економічна тематика поповнилась експозиціями “Економічна співдружність в Європі” та “Страхова діяльність”. Серед виставок гуманітарного профілю слід назвати такі: “Бібліотеці Ярослава Мудрого – 960” й “І.П. Котляревський та його “Енеїда”.

Персональні виставки були підготовлені до ювілеїв Б.Є. Патона, М.М. Амосова, В.М. Глушкова, М.Х. Бунге, Олесь Гончара, Гарсія Лорки, Миколи Коперніка. Загалом 28 книжкових виставок висвітлювали життєвий і творчий шлях видатних діячів вітчизняної та світової науки, літератури, культури.

До знаменних і пам'ятних дат в житті України, інших держав та міжнародних організацій традиційно проводились комплексні лекційно-масові заходи і готувались експозиції книжкових виставок. Серед них – “Незалежній Литві – 80”, “Державі Ізраїль – 50”, “Відень і розвиток слов'янських культур”.

Повернення Бібліотеці статусу Національної ставить перед нею, зокрема при виконанні культурно-інформаційної функції, нові завдання. З огляду на це активізувалось співробітництво з творчими спілками, посольствами та іноземними представництвами в Україні щодо організації спільних заходів, зокрема ювілейних або тематичних книжкових виставок.

Сучасній науці – фундаментальній та прикладній, а також всім інститутам державної влади потрібні бази даних як інформаційний результат накопиченого попередниками досвіду, швидкий доступ до цієї інформації. Адже її повнота, оперативність, доступність нерозривно пов'язані із станом і розвитком інформаційних служб, інформаційної технології, засобів і каналів зв'язку, що утворюють матеріально-технічну базу інформаційної системи. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського була і залишається такою базою. Якість та багатство фондів визначили її роль в інформаційно-бібліотечному та культурному обслуговуванні читачів. Лише протягом минулого року понад тисяча відвідувачів використала з книжкових виставок близько десяти тисяч документів з фондів Бібліотеки.

Інформація про експоновану на книжкових виставках літературу залишається в довідково-бібліографічному апараті культурно-просвітницького центру Бібліотеки і складає багату джерельну базу.

Зростаючий демократизм соціального призначення Бібліотеки передбачає всебічне розкриття її фонду, тісні зв'язки з громадськістю, систематичне інформування щодо кола бібліотечно-інформаційних послуг. Саме на вирішення цих завдань спрямована культурно-інформаційна робота, яка координується в рамках Бібліотеки і здійснюється спеціалізованим центром. Необхідність підвищення ефективності цієї роботи спонукає до ґрунтовної наукової координації зусиль Бібліотеки із зацікавленими установами і організаціями України та зарубіжних держав.